

8. Захаренко О. Поспішаймо робити добро: Роздуми педагога-академіка про долю освіти і дитини, вчителя і родини, краю і Батьківщини / О. Захаренко. – Черкаси, 1997. – 28 с.

9. Піддячий М.І. Теоретичні засади трудового виховання старшокласників [Електронний ресурс] / М.І. Піддячий // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць / гол. ред. д. психол. н. І.Д. Бех ; Ін-т проблем виховання АПН України. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2010. – Вип. 14. – Кн. I. – 648 с. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>

10. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса : метод. основы / Юрий Константинович Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с.

ЯКИМІВА О.О.

ВИХОВАННЯ МИЛОСЕРДЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Сьогодні медична сфера потребує нагального переосмислення, що пов'язано з проблемами у сфері сучасної медичної освіти. Орієнтація медичних училищ і коледжів переважно на формування професійних знань, умінь і навичок відсунула на інший план питання формування, розвитку особистісних якостей майбутніх медиків. Систему професійної підготовки в навчальних закладах медичного профілю не повною мірою приведено у відповідність із суттєвими потребами тієї сфери, в якій випускники медичних закладів покликані працювати.

Значна увага в науковій літературі приділяється вивченню проблеми підготовки медичних працівників і підвищення її якості. Так, історичні аспекти розвитку медсестринської справи й підготовки медичних сестер досліджують Л. Духш, С. Захарчук, О. Тушин, Н. Фелістович, І. Шапіро, М. Шегедін та ін. Проблеми оптимізації медичної освіти й реформування системи охорони здоров'я вивчають Н. Ваганов, Н. Волкова, А. Гіорпєвський, В. Гирін, О. Голяченко, Д. Кича, І. Кузнецова, С. Мучинська, В. Трофимов, Я. Цехмістер та ін.

Аналіз досліджень праць науковців дав змогу визначити такі напрями виховання і навчання майбутніх фахівців медичного профілю, як:

- формування професійної спрямованості студентів медичних навчальних закладів (Н. Аніськіна);
- професійне самовизначення студентів медичного коледжу (С. Стацук);
- формування професійної придатності фахівців сестринської справи (Н. Семенков);
- моделювання особистісного портрету медичної сестри для її спеціалізації і підвищення якості професійної діяльності (Т. Бугаєва).

Однак недостатньо уваги приділено вихованню милосердя як професійної якості майбутніх фахівців медичного профілю.

Можна виділити низку суперечностей, які стримують вирішення проблеми виховання милосердя у майбутніх фахівців медичного профілю:

- між потребою суспільства в медичному персоналі, що ціннісно орієнтований на милосердя, провадить свою діяльність на основі емпатії,

гуманізму, і недостатньою увагою до формування цих якостей у практиці медичних навчальних закладів;

– між замовленням держави щодо підготовки медичних фахівців, у яких сформовано милосердя, та недостатньою розробкою цього питання в педагогічній теорії та практиці.

Мета статті – розглянути сутність виховання милосердя у майбутніх фахівців медичного профілю.

Проблема виховання милосердної особистості, здібної до співпереживання, яка вміє відчувати біду інших людей і готова виявляти діяльну участь у їх долі, з давніх часів займала центральне місце в історії педагогіки і філософії. Мислителі минулого зараховували милосердя до найважливіших якостей людини, а проповідь милосердя знайшла відображення в багатьох світових філософських учіннях.

У різних культурних традиціях милосердя осмислюється як важлива, якщо не фундаментальна умова людського існування, то істотна моральна вимога.

Конфуцій, якого вважають творцем однієї з перших гармонійних філософських концепцій, розглядав виховання, моральне самовдосконалення як істотні чинники людського буття, неодмінні умови благополуччя. За Конфуцієм, ідеально вихована людина (“благородна людина”) повинна володіти високими якостями: благородством, прагненням до істини, правдивістю, шанобливістю, багатою духовною культурою. Відомі афоризми Конфуція, що підтверджують його концепцію, де вищою цінністю вважається милосердя і гуманізм (“не роби іншому того, чого не побажаєш собі” та ін.) [7].

У педагогічних поглядах Сократа основною є теза про те, що провідною метою серед життєвих цілей людини повинно бути моральне самовдосконалення, самопізнання, внаслідок чого на перший план висувається питання про соціальну відповідальність людини за свої вчинки. За Сократом, людина є володарем розумної свідомості, спрямованої на добро та істину. Щастя полягає, перш за все, в усуненні суперечності між особистісним і суспільним буттям. Сократ розглядає мораль як ціннісне значення вчинків людини, а шлях для прояву здібностей вбачає в самопізнанні, ототожнюючи тим самим знання і чесноту: “Хто знає себе, той знає, що для нього корисне, і чітко усвідомлює, що він може, а чого він не може” [8].

Таким чином, в античності розуміння милосердя пов’язувалося з наявністю в людини таких якостей: стриманість, міра в задоволеннях і поведінці, соціальна відповідальність людини за свої вчинки, звичка долати труднощі, доброта і турбота про оточуючих.

Милосердя визначалося як найбільша чеснота, розвиток якої стимулювався суспільними потребами, що спонукали людину діяти всупереч власним інтересам, спрямовувати свою діяльність на благо оточуючих, не вимагаючи матеріальної винагороди.

Аналіз праць мислителів минулого дав змогу виявити, що ідеї милосердя, допомоги ближньому знаходять відображення практично в усіх філософських концепціях у різні періоди розвитку суспільства. Більшість ро-

зглядає питання самовдосконалення людини, що виявляється в любові, безкорисливому служінні людям і милосерді.

На сучасному етапі “милосердя” знаходиться в одному ряду з такими поняттями, як: “гуманізм”, “альтруїзм”, “толерантність”, “співпереживання”, “співчуття”, “доброта”, “любов”, “людяність”, “людинолюбство”, “емоційна чуйність”. Спираючись на характеристику цих понять у довідковій і психолого-педагогічній літературі, можна зробити висновок про те, що всі вони пов’язані один з одним з погляду смислового наповнення.

Гуманізм у широкому значенні – система переконань, що історично змінюється, визначальна цінність людини як особистості, її право на свободу, щастя, розвиток і прояв своїх здібностей.

Милосердя – це конкретніше поняття і сутнісний вираз гуманізму, його діяльнісний аспект.

У сучасній літературі милосердя розглядається також як одна з моральних характеристик способу життя людини, що спрямовує його на допомогу іншим людям. Це жаліслива і діяльнісна любов, що виражається в готовності допомагати будь-кому і хто потребує цього. У понятті “милосердя” поєднуються два аспекти:

- 1) духовно-емоційний (переживання чужого болю як свого);
- 2) конкретно-практичний (реальна допомога).

Милосердя передбачає наявність у людині трьох властивостей: чуйності (здібності побачити чужу біду), співчуття (здібності відгукнутися на неї), потреби надати безоплатну допомогу тому, хто потребує її.

Цінності – це категорії, що визначають те, що людина цінує якнайбільше в житті, чому він надає особливе позитивне значення. Сутність цінності виводиться не з об’єктів, а з потреб людини.

У дослідженнях науковців С. Анісімова, Л. Архангельського, В. Блюмкіна, Л. Буєвої та інших розкривається сутність основних понять і категорій, що використовуються в аксіології, таких як “цінність”, “ціннісне ставлення”, “оцінка”, “ціннісні орієнтації”.

У психології цінності розглядаються як елементи мотивації людини, як абстрактні цілі, які потрібні людині для конкретного оцінювання тих або інших подій. Цінності виступають як регулятори соціальної поведінки особистості та групи.

Більшість учених (Л. Архангельський та ін.) вважає, що позитивна або негативна значущість предметів або явищ для людини залежить від інтересів, потреб, емоційних відносин, і має різні критерії оцінювання цієї значущості. Це підкреслює суб’єктивний характер цінностей. Індивідуально-особистісний характер будь-якої цінності відзначав М. Бахтін. На його думку, ціннісній установці необхідно зайняти єдине місце в єдиній події буття. Розуміння цінності в такому контексті має гуманістичний характер.

Специфіка цінностей, їх прояв визначається міжсуб’єктивними, діалогічними відносинами і в них же реалізується. Людина структурує цінності за рівнем їх значущості.

Нові історичні умови породжують і нові цінності, які можуть вступати в конфлікт з уже існуючими, тобто ієрархія цінностей не є чимось статичним. Зміни в соціально-економічній структурі суспільства призводять до зміни цінностей, що склалися в конкретному соціумі, виникненню нових – цінностей-інновацій.

Водночас існують так звані традиційні цінності, які зберігають своє значення в будь-яких соціокультурних контекстах, для кожного індивіда, навіть якщо він не сповнений їх значущістю для себе особисто.

Ці цінності являють собою своєрідні алгоритми, що регламентують діяльність людини, виконують функції стабілізаторів суспільства.

Проблема цінностей у суспільстві загострюється в переломні моменти епохи, вимагаючи від особистості певного ставлення до цілей життєдіяльності та засобів їх досягнення.

А. Вебер пов'язує проблеми сучасної цивілізації з кризою людини. Це криза не окремої групи (еліти, мас), а загальна криза.

Сучасна людина найчастіше приймає короткострокові рішення. Отже, стійкий розвиток людини, суспільства, планети пов'язаний зі зміною ціннісної свідомості, відмовою від егоцентричної поведінки, усвідомленням лих, що загрожують, як власного інтересу. Таким чином, цінності виступають як об'єднуюча людей платформа. Таку функцію забезпечують *загальнолюдські цінності*.

Отже, милосердя можна розглядати як індивідуальну цінність, набуту індивідом у процесі соціалізації, як цінність групову, значущу на цьому етапі розвитку суспільства, як цінність загальнолюдську, що набуває значення моральної норми.

Професійна медична діяльність є науково обґрунтованою системою заходів, що забезпечують максимальну адаптацію кожного конкретного пацієнта до життя в умовах хвороби, в умовах обмеженої свободи; це організований багатоплановий процес, спрямований на особистість, з її фізичними і психосоціальними проблемами [9].

У сучасній медичній літературі медичний процес прийнято розглядати як *науковий метод медичної практики, систематичний шлях визначення ситуації, в якій перебувають пацієнт і медсестра*.

Ступінь участі пацієнта у взаємодії залежить від багатьох чинників:

- відносин сестри і пацієнта, рівня довіри між ними; ставлення пацієнта до свого здоров'я;
- рівня знань і культури;
- усвідомлення потреби у догляді.

Суб'єктна роль пацієнта дає йому змогу усвідомити необхідність самодопомоги, навчитися її прийомів і оцінити якість медичної допомоги.

Організаційна структура роботи молодшого медичного персоналу включає такі послідовні етапи:

- медичне обстеження (збір інформації про стан здоров'я пацієнта), оцінювання ситуації для визначення потреб пацієнта і необхідних для сестринського догляду ресурсів;

- медична діагностика, або виявлення проблем пацієнта;
- складання плану (визначення програми дій, постановка цілей, тобто бажаних результатів догляду);
- реалізація (дії, необхідні для здійснення плану, – медичне втручання);
- оцінювання результатів і корекція догляду у разі потреби (дослідження реакцій пацієнта на втручання сестри).

На першому етапі встановлюється контакт медичної сестри з пацієнтом і тут важливо створити обстановку довіри, максимально викликати до себе прихильність пацієнта, проявити співчуття і турботу, виразити готовність надати допомогу. Зустріч пацієнта і медсестри – це завжди проблемна ситуація, в якій медсестрі відводиться провідна роль, тому що перш за все від неї пацієнт чекає чуйного і доброго ставлення. На другому етапі милосердя виражається в здатності виявити й оцінити не тільки фізичні прояви хвороби, а й пов'язані з нею психологічні проблеми, встановити пріоритети в наданні медичної допомоги. Складаючи програму дій на третьому етапі, медсестрі необхідно зорієнтувати пацієнта на спільну роботу, враховуючи при цьому його реальні можливості, а здійснюючи медичні втручання на четвертому, надати максимальну підтримку і постаратися пережити чужі переживання як власні.

Висновки. Отже, у статті ми розглянули сутність такої цінності, як милосердя. Аналіз праць науковців, філософів переконав, що виховання милосердя повинно стати невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців медичного профілю. Виховання гуманності та милосердя може розвиватися в заданому напрямі за певних умов, серед яких основними будуть суб'єктивна позиція особистості, визначення місця цінності в структурі якості особистості, засвоєння особистістю цінностей колективної життєдіяльності, моральних цінностей, позиція в спілкуванні.

Література

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка : ок. 57 000 слов / С.И. Ожегов ; под ред. чл.-кор. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 18-е изд., стереотип. – М., 1986. – 797 с.
2. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б.М. Бим-Бад ; редкол.: М.М. Безруких, В.А. Болотов, Л.С. Глебова и др. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2008. – 528 с.
3. Ощепкова Л.С. Педагогические условия воспитания и развития милосердия у младших школьников : дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук / Л.С. Ощепкова. – Пермь, 2001. – 171 с.
4. Шутова В.А. Педагогические условия воспитания милосердия у детей младшего возраста : дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук / В.А. Шутова. – Смоленск, 1999. – 214 с.
5. Маслоу А. Самоактуализация. Психология личности. Тексты / А. Маслоу. – М., 1982. – 116 с.
6. Мудрик А.В. Социальная педагогика : учебник для студентов педагогических вузов / А.В. Мудрик ; под ред. В.А. Сластенина. – М., 1999. – 184 с.
7. Сименко И.И. Афоризмы Конфуция / И.И. Сименко. – М., 1987. – 266 с.
8. Спиркин А.Г. Философия : учебник / А.Г. Спиркин. – М., 2001. – 816 с.
9. Учебное пособие по основам сестринского дела / под общ. ред. А.И. Шпирна. – М., 2003. – 720 с.